

# 3

## กรณีที่ไม่ต้องนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ข้อเท็จจริง

1

### 3.1 บททั่วไป : กรณีที่ข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติ

ป.วิ.พ มาตรา 84 บัญญัติว่า “การวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงในคดีใดจะต้องกระทำโดยอาศัยพยานหลักฐานในสำนวนคดีนั้น เว้นแต่

- (1) ข้อเท็จจริงซึ่งรู้กันอยู่ทั่วไป
- (2) ข้อเท็จจริงซึ่งไม่อาจโต้แย้งได้ หรือ
- (3) ข้อเท็จจริงที่คู่ความรับหรือถือว่ารับกันแล้วในศาล”



2

ตาม ป.วิ.พ มาตรา 84 นอกจากจะเป็นการวางหลักว่าการวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงจะต้องกระทำโดยอาศัยพยานหลักฐานและจะต้องเป็นพยานหลักฐานในสำนวนแล้ว ยังกำหนดว่าข้อเท็จจริงบางเรื่องฟังเป็นยุติได้โดยไม่ต้องนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ ซึ่งได้แก่

- (1) ข้อเท็จจริงซึ่งรู้กันอยู่ทั่วไป
- (2) ข้อเท็จจริงซึ่งไม่อาจโต้แย้งได้
- (3) ข้อเท็จจริงที่คู่ความรับ หรือถือว่ารับกันแล้วในศาล



3

### 3.2 ข้อเท็จจริงซึ่งรู้กันอยู่ทั่วไป (ป.วิ.พ. มาตรา 84 (1))

ความหมายของข้อเท็จจริงซึ่งรู้กันอยู่ทั่วไปไม่มีเขียนไว้ในกฎหมายและในทางดำราก็ยังเห็นแตกต่างกัน

แต่ที่เห็นตรงกัน คือ ข้อเท็จจริงที่มีลักษณะ ดังต่อไปนี้

1. ข้อเท็จจริงที่คนในสังคมทั่วไปรู้กันอย่างถูกต้อง
2. ข้อเท็จจริงที่แม้ว่าคนทั่วไปไม่รู้แต่สามารถตรวจสอบข้อมูลต่างๆ แล้วจะได้ข้อมูลที่ถูกต้อง เช่น
  - การคำนวณวันเวลาทางปฏิทิน หรือ
  - วันเวลาทางจันทรคติ หรือ
  - การคำนวณตามมาตราส่วนวัดในระบบต่างๆ



4

## ข้อสังเกต

ศาลไทยตีความหมายของข้อเท็จจริงซึ่งรู้จักอยู่ทั่วไป  
ในลักษณะจำกัด

ซึ่งมีผลทำให้ คู่ความไม่แน่ใจข้อเท็จจริงใดที่ศาลจะถือว่าเป็นข้อเท็จจริงซึ่งรู้จักอยู่ทั่วไป

➤ คู่ความจึงต้องนำสืบพยานหลักฐานไว้ก่อนเป็น  
การกันเหนียว



5

## 3.2.1 ตัวอย่างข้อเท็จจริงซึ่งรู้จักอยู่ทั่วไป

### (1) ภาษาไทย

ศาลเป็นผู้รู้และเข้าใจภาษาไทยดีอยู่แล้ว

คู่ความไม่มีหน้าที่นำสืบอธิบายความหมายหรือแปล  
ความหมายของภาษาไทย

แต่มีข้อยกเว้น อยู่ในกรณีที่เป็นภาษาท้องถิ่นหรือภาษา  
ตลาดที่เข้าใจความหมายกันเฉพาะกลุ่ม เฉพาะพวก เช่นนี้ต้อง  
นำสืบให้ศาลเข้าใจ (ฎ. 254/2488)



6

## (2) เหตุการณ์ทางภูมิศาสตร์ หรือ วิทยาศาสตร์ซึ่งทราบกันทั่วไป

เช่น วัน เดือน ปี ช้างขึ้น ช้างแรม ฤดูกาล ถนนหนทาง  
สถานที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของที่สำคัญๆ

ฎ.755/2491 ตามปกติดวงจันทร์จะเริ่มขึ้นจากพิภพในวัน  
เวลาใด เป็นหน้าที่ของศาลจะต้องรู้เพราะเป็นสิ่งที่เป็นไปตาม  
วิสัยธรรมของโลกที่รู้กันอยู่ทั่วไป

ฎ.6918/2540 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน



7

## (3) เหตุการณ์บ้านเมือง

เหตุการณ์สำคัญต่างๆ ในบ้านเมืองและสังคมซึ่งรู้กันอยู่  
ทั่วไป เช่น ระบอบการปกครองประเทศ

แต่ศาลไม่ยอมรับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานะของบุคคล  
(ดูฎีกาในตัวอย่างข้อ 3.2.2)

ฎ.3230/2532 ข้อเท็จจริงที่ว่า วันใดเป็นวันหยุดราชการหรือไม่  
เป็นข้อเท็จจริงซึ่งรู้กันอยู่ทั่วไป และศาลรู้ได้เองโดยคู่ความไม่ต้องนำสืบ  
(หมายเหตุ คณะรัฐมนตรีเป็นผู้กำหนดวันหยุดราชการของไทย)




8

#### (4) จารีตประเพณีท้องถิ่น

หมายถึง จารีตประเพณีที่ปฏิบัติในท้องถิ่นนั้นๆ จนเป็นที่รู้จักกันอยู่ทั่วไป


เช่น เมื่อพูดถึงขลุ่ย ย่อมหมายถึงเครื่องดนตรีพื้นบ้านชนิดหนึ่ง หรือลิเก หมายถึง การแสดงละเล่น เป็นต้น

ฎ.436/2509 รถยนต์หางยาวของกลางคดีนี้เป็นเรื่องที่รู้จักกันอยู่ทั่วไปว่าเป็นเรื่องเล็กๆ ไม่ใหญ่โตชนิดหนึ่งใช้วิ่งรับส่งในแม่น้ำลำคลอง โดยข้อเท็จจริงไม่มีทางจะฟังว่าเป็นเรื่องมีระวางบรรทุกเกิน 250 ตันได้เลย ฉะนั้น แม้โจทก์จะมีได้บรรยายฟ้องว่ามีระวางบรรทุกเท่าใด ศาลย่อมรับฟังข้อเท็จจริงได้ว่ารถยนต์หางยาวพร้อมด้วยเครื่องของกลางคดีนี้มีระวางบรรทุกไม่เกิน 250 ตัน 

9

#### ข้อสังเกต

ป.วิ.พ. มาตรา 84(1) นำไปใช้ในคดีอาญาด้วย โดย ป.วิ.อ. มาตรา 15

ฎ.4636/2543 การกระทำผิดใดจะเป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมส่วนรวมหรือไม่ เป็นข้อเท็จจริงที่รู้จักกันอยู่ทั่วไปโดยโจทก์ไม่ต้องนำสืบตาม ป.วิ.พ. มาตรา 84(1) (เดิม) ประกอบด้วย ป.วิ.อ. มาตรา 15 และสภาพความผิดดังกล่าวศาลอาจหยิบยกขึ้นวินิจฉัย ประกอบการพิจารณาลงโทษจำเลยได้ 

10

### 3.2.2 ตัวอย่างที่ไม่ใช่ข้อเท็จจริงซึ่งรู้กันอยู่ทั่วไป

(1) ข้อเท็จจริงที่รู้กันในวงแคบเฉพาะหมู่เหล่า หรือ เฉพาะท้องถิ่น

ฎ. 254/2488 สถานีรถไฟจะมีที่ใดบ้างและจะจอดหรือไม่ ศาล  
รับรู้เองไม่ได้

(2) ระเบียบ ประกาศ คำสั่งของทางราชการ

× ไม่ใช่ข้อเท็จจริงที่ศาลรู้เอง

บทบัญญัติว่าด้วยข้อเท็จจริงซึ่งรู้กันอยู่ทั่วไปนี้ ศาลฎีกาวางหลัก  
ในลักษณะที่จำกัดมาก



โดยเฉพาะกรณีที่มีประกาศ ระเบียบ หรือคำสั่งของทาง  
ราชการ ซึ่งแม้จะออกโดยผลของกฎหมายและได้มีการประกาศ  
ในราชกิจจานุเบกษา แล้วเป็นข้อเท็จจริงอันรู้แก่บุคคลทั่วไป

ดังนั้นคู่ความจะต้องนำสืบถึงประกาศ ระเบียบ หรือคำสั่ง  
เช่นว่านั้นด้วยเสมอ โดยคำพิพากษาศาลฎีกาหลังสุด คือ ฎ.  
460/2550 ยืนยันหลักนี้ (ดูหัวข้อ 2.2)



ฎ.214/2498 ตามความใน พ.ร.บ.จัดวางระเบียบราชการกรม  
ตำรวจในกระทรวงมหาดไทย พ.ศ.2491 รัฐมนตรีว่าการ  
กระทรวงมหาดไทยเป็นผู้กำหนด ตั้งหน่วยงานและเขตอำนาจการ  
รับผิดชอบหรือเขตพื้นที่ปกครองของหน่วยราชการโดยประกาศในราช  
กิจจานุ ข้อกำหนดหรือข้อบังคับนั้น ๆ เป็นข้อเท็จจริงไม่ใช่ข้อกฎหมาย

ฎ.295/2516 กฎหมายเศรษฐศาสตร์ ออกตามความ พ.ร.บ. คณะสงฆ์  
ไม่ใช่ข้อกฎหมายแต่เป็นข้อเท็จจริงที่คู่ความจะต้องนำสืบ



13

ฎ.1072/2518 การจ่ายเงินบำเหน็จตาม ระเบียบที่รัฐมนตรี  
กำหนด ตาม พ.ร.บ.การประมง โจทก์จะต้องนำสืบระเบียบดังกล่าว

ฎ.2023/2520 เขตควบคุมการแปรรูปไม้ตาม ประกาศของ  
รัฐมนตรี ตาม พ.ร.บ.ป่าไม้ ไม่เป็นกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่  
ประชาชนรู้กันทั่วไป

(ฎ.2023/2520 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน)



14

### (3) ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานะของบุคคล

สถานะการดำรงตำแหน่งของบุคคล เช่น

- การเป็นรัฐมนตรี หรือ
- การเป็นเจ้าของพนักงานในตำแหน่งต่างๆ

แม้ว่าจะประกาศในราชกิจจานุเบกษา แต่ก็ไม่ถือว่าเป็นข้อเท็จจริงซึ่งรู้กันอยู่ทั่วไป

ฎ.917/2498 ข้อเท็จจริงที่ว่าใครดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมอัยการในขณะที่เกิดเหตุ ไม่ใช่ข้อเท็จจริงซึ่งรู้กันอยู่ทั่วไป



15

ฎ.4822/2533 จำเลยทั้งสองได้ปฏิเสธไว้โดยชัดแจ้งในคำให้การแล้วว่า ว.ไม่ใช่อธิบดีโจทก์ในขณะที่ฟ้องคดี และมีผู้มีอำนาจกระทำการแทนโจทก์ ข้อเท็จจริงดังกล่าวจึงเป็นข้อเท็จจริงที่โจทก์จะต้อง นำสืบ ไม่ใช่เป็นข้อเท็จจริงที่รู้กันอยู่ทั่วไป

ฎ.2548/2534 ข้อเท็จจริงที่ว่า อ. ยังคงดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ขณะที่โจทก์ฟ้องหรือไม่ เป็นข้อเท็จจริงที่โจทก์กล่าวอ้างและไม่ใช่ข้อเท็จจริงซึ่งรู้กันอยู่ทั่วไปตาม ป.วิ.พ. มาตรา 84(1) เมื่อโจทก์ไม่นำสืบ โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้อง



16



ฎ.3597/2541 คำสั่งกรมตำรวจ เรื่องมอบอำนาจให้หัวหน้า  
ตำรวจภูธรจังหวัดและหัวหน้าส่วนราชการอื่นๆ ปฏิบัติราชการแทน  
อธิบดีกรมตำรวจ ไม่ใช่ข้อเท็จจริงที่ศาลรู้เองได้ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 84  
เมื่อโจทก์มิได้นำสืบว่าตำแหน่งรองผู้บังคับการหัวหน้าตำรวจภูธรจังหวัด  
เป็นตำแหน่งเดียวกันกับตำแหน่งหัวหน้าตำรวจภูธรจังหวัดตามคำสั่ง  
ของกรมตำรวจ จึงฟังไม่ได้ว่าพันตำรวจเอก ว. ดำรงตำแหน่งหัวหน้า  
ตำรวจภูธรจังหวัดหรือตำแหน่งเทียบเท่าตามคำสั่ง โจทก์จึงไม่อาจอ้าง  
คำสั่งมาฟ้องจำเลยทั้งสองเป็นคดีนี้ได้



17

### 3.4 คู่ความไม่ต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงซึ่งรู้กันอยู่ทั่วไป

เมื่อศาลยอมรับว่าข้อเท็จจริงใดเป็นข้อเท็จจริงซึ่งรู้กันอยู่ทั่วไป

#### ผลทางกฎหมาย

- ⇒ คู่ความไม่ต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงนั้นด้วยพยานหลักฐานอีก
- ⇒ ศาลจะต้องฟังข้อเท็จจริงให้เป็นไปตามที่รู้กันอยู่ทั่วไปนั้น



18

### 3.5 ข้อเท็จจริงซึ่งไม่อาจโต้แย้งได้ (ป.วิ.พ. มาตรา 84(2))

⇒ ข้อเท็จจริงซึ่งไม่อาจโต้แย้งได้ ถือว่าเป็นข้อเท็จจริงที่ฟังเป็นยุติ

⇒ คู่ความจะนำสืบโต้แย้งเป็นอย่างอื่นไม่ได้



19

### (1) มีบทสันนิษฐานข้อเท็จจริงนั้นเด็ดขาด

เมื่อมีกฎหมายบัญญัติสันนิษฐานข้อเท็จจริงใดไว้เป็นเด็ดขาดแล้ว คู่ความรวมถึงศาลด้วยก็ไม่อาจโต้แย้งเป็นอย่างอื่นได้ จำจะต้องถือข้อเท็จจริงเป็นยุติตามที่กฎหมาย สันนิษฐานไว้เป็นการเด็ดขาดนั้น คู่ความจะนำพยานมาสืบให้ผิดเพี้ยนไปจากที่กฎหมายสันนิษฐานเด็ดขาดไว้ไม่ได้

- ⇒ ศาลจะวินิจฉัยเป็นอย่างอื่นก็ไม่ได้
- ⇒ ศาลต้องไม่ให้สืบพยานหลักฐาน
- ⇒ ถ้าสืบกันมากก็ต้องห้ามไม่ให้ใช้พยานหลักฐานนั้น
- ⇒ ต้องวินิจฉัยไปตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นเด็ดขาด



20

## ตัวอย่างเช่น

### 1. ตามประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 4 วรรคสอง “การกระทำความผิดในเรือไทยหรืออากาศยานไทย ไม่ว่าจะอยู่ ณ ที่ใด ให้ถือว่ากระทำความผิดในราชอาณาจักร”

มาตรา 60 “ผู้ใดเจตนาที่จะกระทำต่อบุคคลหนึ่ง แต่ผลของการกระทำเกิดแก่อีกบุคคลหนึ่งโดยพลาดไป ให้ถือว่าผู้นั้นกระทำโดยเจตนาแก่บุคคลซึ่งได้รับผลร้ายจากการกระทำนั้น”



21

### 2. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา 1546 “เด็กเกิดจากหญิงที่มีได้มีการสมรสกับชาย ให้ถือว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของหญิงนั้น เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น” (ราชกิจจานุเบกษา ลงวันที่ 7 มีนาคม 2551)

### 3. พ.ร.บ. ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522

มาตรา 17 วรรคสอง “การมียาเสพติดให้โทษในประเภทสอง ไว้ในครอบครองคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ได้ตั้งแต่หนึ่งร้อยกรัมขึ้นไป ให้ถือว่ามียาไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย”



22

## (2) การห้ามสืบพยานหลักฐานเนื่องจากมีกฎหมายปิดปาก

ดังได้กล่าวแล้วว่าบางทฤษฎีถือว่า ข้อเท็จจริงซึ่งไม่อาจโต้แย้งได้ เป็นคนละเรื่องกับการห้ามสืบพยานหลักฐานเนื่องจากมีกฎหมายปิดปาก

ทฤษฎีดังกล่าวถือว่า “กรณีที่คู่ความหมดสิทธิที่จะนำเสนอพยานหลักฐานน่าจะไม่ใช่เป็นเรื่องของการหมดสิทธินำเสนอพยานหลักฐาน แต่น่าจะถือว่าเป็นกรณีที่คดีไม่มีประเด็นที่คู่ความจะต้องนำเสนอ อันเป็นเรื่องของการกำหนดประเด็นหน้าที่นำเสนอและภาระการพิสูจน์มากกว่า”



23

นอกจากนั้นยังไปเกี่ยวกับผลของคำพิพากษาว่าผูกพันคู่ความและบุคคลภายนอกเพียงใด?

หรือกรณีที่ ได้มีคำพิพากษาในคดีก่อนแล้ว ข้อเท็จจริงดังกล่าวซึ่งศาลพิจารณายติแล้วจะมีผลเพียงใด?

และรวมถึงกรณีที่ ผลของคำพิพากษาในศาลหนึ่งจะผูกพันให้ศาลอื่นต้องถือตามเพียงใด? เช่น คำพิพากษาในคดีอาญาจะผลผูกพันในคดีแพ่งเพียงใด เป็นต้น

กรณีที่กฎหมายปิดปากจึงเป็น เรื่องที่มีให้คู่ความยกขึ้นเป็นประเด็นโต้เถียงขึ้นมาอีก ส่วนใหญ่แล้วจะศึกษากันโดยละเอียดในกฎหมายวิธีพิจารณาคความมากกว่าในกฎหมายลักษณะพยาน

## ส่วนอีกทฤษฎีหนึ่ง

กฎหมายปิดปากเป็นส่วนหนึ่งของ “ข้อเท็จจริงซึ่งไม่อาจโต้แย้งได้”



25

## ตัวอย่างกฎหมายปิดปาก

(1) กรณีฟ้องชำในคดีแพ่งตาม ป.วิ.พ. มาตรา 148

“คดีใดที่ได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดแล้ว ห้ามมิให้คู่ความหรือร้องฟ้องกันอีก ในประเด็นที่ได้วินิจฉัยโดยอาศัยเหตุอย่างเดียวกัน เว้นแต่...”

(2) ผลของคำพิพากษาในคดีแพ่งผูกพันบุคคลภายนอก (ป.วิ.พ.มาตรา 145)

ปกติแล้วคำพิพากษาหรือคำสั่งในคดีแพ่งไม่มีผลผูกพันบุคคลภายนอก แต่บางกรณีอาจมีข้อยกเว้น คือ

- คำพิพากษาเกี่ยวกับฐานะหรือความสามารถของบุคคล หรือ
- คำพิพากษาที่วินิจฉัยถึงกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินใดๆ



26

(3) คำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้อง  
หรือฟ้องซ้ำในคดีอาญา (ป.วิ.อ.มาตรา 39(4))

มาตรา 39 (4) “สิทธินำคดีอาญามาฟ้องย่อมีระงับเมื่อ  
คำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้อง”

(4) ข้อเท็จจริงคดีอาญาผูกพันคดีแพ่ง

ป.วิ.อ.มาตรา มาตรา 46 “ในการพิจารณาคดีส่วนแพ่ง  
ศาลจำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญา”



27

### ข้อสังเกต

กรณีที่กฎหมายปิดปากทั้ง 4 เรื่องดังกล่าวมีการศึกษา  
โดยละเอียดตามหลักสูตรกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และ  
กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว จึงไม่ขออธิบายซ้ำอีก



28

# กฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน

โดย

ดร.วีระ จุฑาคุปต์

นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ประกาศนียบัตรกฎหมายชั้นสูง สถาบันวิชาชีพกฎหมายชั้นสูง

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต(นิติ)

ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (รปศ) ม.เวสต์เทรินล์

29

## วัตถุประสงค์ของการเรียน

1. เพื่อมีความรู้ (Knowledge)

⇒ การศึกษาระดับปริญญาตรี

2. เพื่อนำไปใช้ (Application)

⇒ การศึกษาระดับเนติบัณฑิต

3. เพื่อพัฒนาได้ (Development)

⇒ การศึกษาระดับปริญญาโท - เอก

30